

Johannes Franciscus Kempkes

Johannes Franciscus (Jan?) Kempkes is geboren in Angeren op 17 februari 1901 uit een huwelijk wat 20 jaar eerder in Bommel werd gesloten tussen Everardus (Evert?) Kempkes, geboren in Bommel en gedoopt in Angeren in 1851 en Bernadina (Dina?) Borgers geboren en gedoopt in Angeren in 1856. Op het moment van Jan's geboorte is Dina 45 jaar oud en Evert 49 jaar oud. Evert is werkzaam als kleermaker in Angeren. Evert overlijdt in 1923 in Bommel op 72 jarige leeftijd en Dina overlijdt in 1946 in Huissen op 89-jarige leeftijd. Ondanks zijn toch redelijk respectabele leeftijd kan Evert de 'beroeps carrière' van zoon Jan zo goed als niet meebeleefd hebben en Dina maar zeer ten dele. Wat hield die carrière van ondernemer Jan in? Jan had affiniteit met land- en tuinbouw en de fruitteelt in het bijzonder. Met name plantenziekten en de bestrijding ervan hadden zijn interesse. Hij heeft daar zijn beroep van gemaakt en grote naamsbekendheid in verworven.

In de Gelderlander van 20 september 1924 (dan dus 23 jaar oud) laat J.F. Kempkes voor het eerst van zich horen. Hij biedt te koop aan 'Vruchtboomen (appelen-, peren-, pruimen-, kersen- en perzikenboomen en bessenstruiken, uit voorraad leverbaar)' en doet dat "samen met W.A. Pruijn vanuit Angeren O-B.' In een tweede advertentie, die naast de bedoelde advertentie is geplaatst, biedt hij zelfstandig 'rupsenlijm en lijmbandpapier' aan. In deze advertentie geeft hij uitleg over de heilzame werking ervan.

Hebt gij al RUPSENLIJM en LIJMBANDPAPIER besteld?

Gij weet dat de rups van de kleine wintervlinder (*Obolmatobia brumata*) de z.g. trekmaed, al zeer veel schade in uw fruitaanplanting heeft teweeg gebracht. Al meermalen hebben bij U de ooftboomen een rijken oogst beloofd, maar door het optreden van dit gevreesde insect, vielen al uw verwachtingen in duigen. Wilt gij zekerheid hebben om het insect te weren uit uw boomen, leg dan LIJMBANDEN aan. Het is nu de tijd.

Het adres waar gij naast voordeelige prijzen ook een samenstelling der lijm ontvangt, welke aan de eischen voldoet, is

J. F. KEMPKE
ANGEREN (O.-B.)

400 75

Het erbij weergeven van een Engelstalige afbeelding wekt de indruk dat hij op dat moment al buitenlandse connecties heeft. Ook nu nog bestaat een onderneming (gevestigd in Marysville, Ohio, USA, founded in 1885)¹ die zich richt op dezelfde of soortgelijke bestrijdingsmethoden. Niet zeker is of de oude afbeelding verwijst naar specifiek deze onderneming, maar duidelijk is dat deze behandelmethode in de loop van de tijd bestaansrecht heeft verworven. Best opmerkelijk dat we over het toepassen van bestrijdingsmethoden als rupsenlijm in deze tijd met zijn eikenprocessierupsen e.d. nooit iets horen. Maar dat terzijde.

De heren Kempkes en Pruijn slaan driftig aan het adverteren. Zo zijn er advertenties van het duo aangetroffen in de Gelderlander van 13 & 20 december 1924 respectievelijk 10 & 31 januari 1925.

Het assortiment van beide heren wordt allengs uitgebreid en nader gespecificeerd door het benoemen van meikersen, rouanen², frambozenstekken ('superlatief'), stok- en struikrozen en leibomen. Dit alles uit voorraad leverbaar en lezers beleefd uitnodigend voor een bezoek.

J.F. Kempkes gaat op de solo-tour door met ingang van december 1924 ook carbolineum en een 'sproeimachine' aan te bieden.

Bestel nu de Vruchtboom-Carbolineum en een Sproeimachine

zoodat gij met de moete dagen in Januari het sproei-materieel in reserve hebt. De alom bekende Sproeimachine „Calimax“, Sproei-pomp „Rhenania“ en het V. B. C. merk „Erlimpen“ biedt onder beleefde aanbeveling aan

400 15 **J. F. KEMPKE** - ANGEREN (O.-B.).

Op 4 april 1925 presenteert J.F. Kempkes zich met twee Elstenaren in de Gelderlander. Het trio werpt zich op als bestrijders van het onkruidgewas herik. Daarvoor bieden zij een 'herikbesproeier' aan en ijzervitriool als bestrijdingsmiddel. Kennelijk levert dit niet de gewenste samenwerking op, want nog in hetzelfde jaar vestigen J.F. Kempkes (1901), afkomstig van Angeren, en P. Waterreus (1905-1967), afkomstig van Den Haag, in de grote schuur (58 meter lang en 25 meter breed) van huize Bijdorp aan de Grote Molenstraat in Elst hun bedrijf in plantenziektebestrijdingsmiddelen annex import van Hardie motorsproeimachines³. Op 24 oktober 1925 verschijnt een advertentie van de onderneming 'Kempkes en Waterreus te Angeren – Elst', die het hele eerdergenoemde assortiment bomen en struiken aanbiedt, maar vooral het 'besproeien en aanleggen van boomgaarden' promoot. En hiermee begint een lange periode van (adverteren over) werkzaamheden van de onderneming Kempkes en Waterreus. Op 12 november 1927 presenteert de onderneming zich als 'Hoofdimporteur' van de sproeimachine 'Pomonax'; een nieuwe constructie van ketel uit één stuk met automatische roerinrichting (die vooral niet verward moest worden met roerinrichtingen van andere machines!). Ook is er een brochure én een telefoonnummer (Elst nr. 96) beschikbaar.

De herikverdelging met behulp van ijzervitriool wordt tussen de bedrijven door op 5 mei 1925 nog eens onder de aandacht gebracht en het assortiment aan vruchtbomen op 3 november 1928. Op 23 november 1929 introduceert Kempkes en Waterreus iets nieuws: 'boombeschermers van gevlochten gladde en puntdraad met 7 dikke versterkingsdraden. Dit tegen zeer concurreerende prijzen. Neemt proef!'

De firma KEMPKE en WATERKEUS die het ijzervitriool voor deze bestrijding in den handel brengt, is er toe overgegaan aan de ijzervitriooloplossing een kleine hoeveelheid zwavelzuur toe te voegen. Ter vergelijking is toen een proef genomen, waarbij gesproeid werd met een 25 % ijzervitriool-oplossing en met een 20% oplossing, waaraan 2 % zwavelzuur was toegevoegd. De resultaten hiervan waren als volgt :

20% ijzervitriool + 2% zwavelzuur	Bij vochtig weer	Bij droog weer
600 liter per ha.	afdoende	vrij goed maar lang niet afdoende
1200 liter per ha.	afdoende	afdoende
25 % ijzervitriool		
600 liter per ha.	heel goed, maar toch iets minder dan bij de beide vorige	nihil
1200 liter per ha.	heel goed	nihil

Onder vochtig weer wordt verstaan dauw of regen na de behandeling. Het gewas, waarop de proef genomen is, was klaver met eenig gras. Geen van beide heeft van de behandeling geleden.

Bron: verslag over de werkzaamheden van den Plantenziektenkundigen dienst in het jaar 1928

Het houdt niet op.

Op 15 maart 1930 volgt het volgende unicum: boomgaardbezitters wordt geadviseerd 'om schurftziekte in appelbomen voor en na de bloei te bestrijden met Californische pap dan wel Bordeauxsche pap.' Ook het gebruik van kopervitrool en Parijsch-Groen wordt van harte aanbevolen.

De onderneming neemt even gas terug om op 29 mei 1937 bespuitingen met Raphanit tegen herik, korenbloem en dovenetel in de markt te zetten. Dit met een 'speciale motorsproeimachine voor dit doel geschikt gemaakt'. Een tijdje later start de onderneming de strijd tegen de coloradokever. Op verzoek van de Plantenziektenkundige Dienst plaatst de Gelderlander 25 maart 1939 een advertentie met de mededeling dat voor de bestrijding veel meer sproeimachines nodig zijn dan tot dusver in gebruik en waarin 'den landbouwers op de goedkope aanschaffingskosten van rugpolverisateurs en andere sproeimachines van Kempkes en Waterreus te Elst (Gld.)' worden geattendeerd.

Een handelwijze – waarin een overheidsdienst een commercieel bedrijf aanbeveelt - die anno 2018 ongehoord zou zijn.

COLORADOKEVER

„LE SANS-RIVAL“
Roedkoperen in- en uitwendig ver-
loede (geplombeerd) Aardappel-
rugpolverisator met praktische
roerriehing, bestand tegen alle
bestrijdingsmiddelen, inhoud 15 L.,
franco huis ..... / 17.25 per stuk.

„LE SANS-RIVAL“
AARDAPPELRUGPULVERISATOR
in roedkoperen uitvoering, zonder
roerriehing, inh. 15 L., franco huis,
/ 17.25 per stuk.

Vraag prijsgaas van geïmporteerde
BARDIHOFF'S Aardappel-, Veld-
graan- en Boomgaardspuitmachines

KEMPKES & WATERREUS
ELST (Gld.) - TELEFOON 306

29 april 1939 wordt geadverteerd met het schurftbestrijdingsmiddel Kolofog (tegen rondknop in zwarte bessen), naast alle andere exoten die eerder al de revue passeerden. De onderneming presenteert op 1 juli 1939 haar trits (rug)sputten waarvan er een al voor de prijs van fl. 15,50 per stuk. Het telefoonnummer is inmiddels 'opgewaarderd' naar nr. 306.

Het bedrijf ontwikkelt zich verder, dus op 1 mei 1940 weer aandacht voor de Coloradokever, nu in verband met 'kwade koppen in vlas'. En op 26 april 1941 met Raphanit om de herik maar weer eens te bestrijden. Nu wordt ook verwezen naar loonsproeiers in Zetten, Groessen en Mathijssen in Angeren. Ook wordt in dit jaar op 15 november 'beproefde Kewa Kleurstoffen' aanbevolen. De kleurstof wordt omschreven als een vervangingsmiddel voor de vruchtboom-carbolineum 'Parasitol'. Tussendoor wordt op 26 juni van dit jaar een andere aandachtstrekker uitgeprobeerd. Onder de kop 'Voedselvoorziening' worden 'kanonslagen en huismusschenvangkooien' voor het verjagen van vogels uit kersen en graan aanbevolen naast 'koperkalk "Bordola", Calciumcarbonaat, Loodarsenaat en 'gebitumineerde vangbanden met dubbele overslag en touw'.

Kortom, inmiddels wordt zo ongeveer alles wel aangeboden wat bruikbaar is in land- en tuinbouw.

In de Provinciale Gelderse Nijmeegse Courant (PGNC) van 15 november 1941 wordt de dan 16-jarige onderneming bejubeld om haar 'veeljarige reputatie die zelfs tot ver in het buitenland werd gevestigd. Als importrice van de modernste apparaten uit Duitsland,

Frankrijk en de Ver. Staten werden zeer grote verdiensten aan ons land bewezen'.⁴ Daarmee werd ongetwijfeld ook gedoeld op de nevelspuit, die onder andere tijdens een Brabantse werktuigendag werd gedemonstreerd⁵.

In 1945 konden Kempkes en Waterreus de schuur aan de Grote Molenstraat 42 in Elst kopen⁷. In 1958 werd het bedrijf overgenomen door Hardie (KWH).

KWH heeft bestaan tot het eind van de jaren zeventig, toen dit bedrijf moest wijken voor de aanleg van het sportterrein De Heister³. Daarna timmert de onderneming minder nadrukkelijk aan de weg.

In Nijmeegse analen staat een onderneming van J.F. Kempkes geregistreerd, onder de naam "Firm. Kempkes & Waterreus" aan de Berg en Dalseweg 102⁶.

In Wageningen is men ondertussen de onderneming niet vergeten, zoals blijkt uit de volgende print-screens.

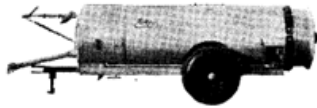
Er zijn 16 globale beoordelingsrapporten in druk verschenen, namelijk :

Tabel 6. *Beoordelingsrapporten 1960*

Nummer	Merk	Onderwerp
6021	Kempkes en Waterreus	sputstok
6022	Kusters	automatische luchtverwarmer
6023	Ridder	cirkelmaaier
6024	Renault	vierwielige trekker
6025	Hardie	snelspuit
6026	Geka	sproeistok met sproeiers
6027	Perrot	draaiende sproeier
6028	M.H.M.	rugnevelspuit
6029	Komet.	draaiende sproeier
6030	Holder	rugnevelspuit
6031	Douven	rugspuit
6032	Fontan	rugnevelspuit
6033	Kinkelder	rugnevelspuit
6034	B.V.C..	bedrijfsstofzuiger
6035	D.V.I.	draaiende sproeier
6036	N.E.V.A.	werkstelling

Bron: Instituut voor
tuinbouwtechniek, Dr. S.L.
Mansholtlaan 10
Wageningen, Jaarverslag
1960

Bron: Jaarboek Tuinbouwtechniek
Uitgave Instituut voor tuinbouwtechniek, Wageningen
1965-1966

HARDIE - HAKEWA snelspuiten

- snelspuiten
- nevelen
- met de slangen spuiten

De machine voor het moderne bedrijf:

smalle spoorbreedte - 1 meter
licht gewicht met
polyester tanks
laag trekvermogen

Verder sproeimachines voor diverse bedrijven.

KIEKENS WERVELWIND HOLLAND N.V.

WADENOYEN Tel. 03446-201 (2 lijnen), b.g.g. 03451-2151

KEMPKE & WATERREUS N.V.

ELST (O.B.) Tel. 08809-1806 (2 lijnen), b.g.g. 08809-1512

J.F. Kempkes laat zich in de nadagen van zijn werkzaam leven op 59-jarige leeftijd alsnog als zelfstandige inschrijven in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel als een in Nijmegen gevestigde ondernemers met als bedrijfsactiviteiten: 'groot en kleinhandel in huishoudelijke apparaten, landbouwwerktuigen, tuinbouwwerktuigen en machines voor land- en tuinbouw. In 1966, als hij de 65-jarige leeftijd bereikt, stopt hij met deze activiteiten en laat zich uitschrijven uit het register.

De laatste verwijzing naar J.F. Kempkes betreft een overlijdensadvertentie in de Gelderlander, waarin wordt vermeld dat Petronella Catharina Theodora Gitzels, wed. van Johannes Franciscus Kempkes, 94 jaar oud, op 15 oktober 1999 in Nijmegen is overleden.

Bronnen:

¹ <https://www.tanglefoot.com/>

² Bigarreau Napoleon (ofwel Rouaan; spek-kers): Rijpt tamelijk laat (5^e /6^e kersenweek). Grote bont gekleurde geel-rode (soms bijna rode) kersen. Stevig vruchtvlees met goede smaak indien volledig rijp. Springt gemakkelijk bij regen. Bloeitijd middentijds.

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Kers_\(fruit\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Kers_(fruit))

³ https://www.europese-bibliotheek.nl/nl/boeken/Elst_in_oude_ansichten_deel_3/100-152940/artikel/3

⁴ Er werd een dealernetwerk opgezet met vertegenwoordigingen in Angeren (G. Wagener), Ingen (Gelderland), Houten (Utrecht), Westerblokker (Noord-Holland), Klaaswaal (Zuid-Holland), Zundert (Noord-Brabant), Beel, Bemelen, Eckelrade, Noorbeek, Oost Eijsden en Venray (alle Limburg), Goes, Haamstede en Krabbendijke (alle Zeeland),

Bron 1: Krantenbank Zeeland, Zeeuwsch Land- en tuinbouwblad, 23 maart 1940

Bron 2: Peel en Maas 30 juli 1938

⁵ Demonstratie van de nevelspuit van firma Kempkes&Waterreus uit Elst op de werktuigendag
http://www.thuisinbrabant.nl/object?id=brabantcloud_bhic_1902-001318

⁶ <https://docplayer.nl/5426216-Nijmegen-doorlopend-bereikbaar-zie-ook-onder-berg-en-dal.html>

⁷ https://marithaime.nl/images/downloads/secties/genealogie/Adresboek_Elst_1938.pdf

B. Lijbanden om Vruchtboomen.

De aandacht van belanghebbenden wordt hierbij wederom gevestigd op het aanleggen van lijbanden, dat thans moet geschieden. Deze banden dienen om de vrouwelijke wintervlinders, die geen vleugels bezitten en die dus loopende de takken moeten bereiken, om daar hare eieren te leggen, het opkruipen tegen den stam te beletten.

Daar alleen de vrouwelijke wintervlinders geen vleugels bezitten, kan deze bestrijdingsmethode alleen tegen deze vlindersoort worden toegepast.

De rupsen, die uit de winter-vlinder-eieren te voorschijn komen, zijn de zgn. trekmaden, die vooral aan borschen en appelboomen, maar ook aan andere vruchtboomen zeer schadelijk kunnen worden door het aanvreten der jonge vruchten en door het vernielen der bladeren.

In alle boomgaarden en tuinen, waar in het afgelopen voorjaar de trekmaden zijn waargenomen, dienen **lijbanden** om de stammen der boomen te worden aangelegd. In mededeeling No. 3 van den Plantenziektenkundigen Dienst is de wijze van uitvoering nauwkeurig beschreven.

Daar het resultaat, dat men bereiken zal, zeer afhankelijk is van de kwaliteit (angen duur van de kleefkracht) der gebruikte lijm, bepale men zich tot de aanschaffing van een der goede handelssoorten.

Inlichtingen hierover worden gaarne verstrekt door den Plantenziektenkundigen Dienst te Wageningen en door de op verechillende plaatsen werkzame ambtenaren van dezen Dienst.

